

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા

વિરુદ્ધ

આસામ સ્ટેટ કો-ઓપરેટિવ માર્કેટિંગ એન્ડ કન્ઝ્યુમર્સ ફેડરેશન લિ. અને અન્યો

ઓક્ટોબર ૨૬, ૨૦૦૪

[મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ આર. સી. લાહોટી અને ન્યાયમૂર્તિ અશોક ભાન]

પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨; કલમ ૩૫ અને ૩૯:

ડાંગરની ખરીદી-ફૂડ કોર્પોરેશન દ્વારા સપ્લાયર-ફેડરેશનને એડવાન્સ તરીકે ચોક્કસ રકમની ચુકવણી-વસૂલાત માટે ડાંગરના દાવાની કિંમત કરતાં વધુ રકમ ચૂકવવામાં આવી-ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા મર્યાદાના આધારે નકારી કાઢવામાં આવી-હાઈકોર્ટ દ્વારા સમર્થન-અપીલ પર, ચુકાદો:પત્રો ફેડરેશન દ્વારા કોર્પોરેશન પાસેથી રકમની રસીદ સ્વીકારે છે, આમ પક્ષો વચ્ચે દાખલ કરવામાં આવેલા સત્તાવાર પત્રવ્યવહારનો ભાગ બને છે આવા સત્તાવાર રેકૉર્ડ પોતે એક સુસંગત હકીકત છે-કારણ કે દસ્તાવેજો/પત્રો સાબિત થયા હતા, તેમની સામગ્રીને પુરાવામાં વાંચી શકાય છે.

લિમિટેશન એક્ટ; કલમ ૧૮:

પક્ષો વચ્ચેના પત્રો/પત્રવ્યવહારમાં જવાબદારીની સ્વીકૃતિ-મર્યાદા પર અસર-યોજાયેલી:સ્વીકાર વર્તમાન નિર્વાહ જવાબદારી અને દેવાદાર અને લેણદાર તરીકે પક્ષો વચ્ચેના ન્યાયિક-સંબંધના અસ્તિત્વ સાથે સંબંધિત હોવો જોઈએ-આવા સંબંધનો પ્રયાસ કરવાનો ઇરાદો સ્પષ્ટ હોવો જોઈએ અને સ્વીકારની પ્રકૃતિમાંથી સૂચિતાર્થ દ્વારા અનુમાન કરી શકાય છે અને જરૂરી નથી કે તે શબ્દોમાં વ્યક્ત કરવામાં આવે-તેથી જ્યાં સુધી દસ્તાવેજોમાં નિવેદન જવાબદારી સ્વીકારવા સમાન હોય, ત્યાં સુધી તેની જવાબદારીનો ઇનકાર કરવા અંગેનો કોઈપણ દાવો મહત્વનો રહેશે-પ્રશ્નમાં રહેલા પત્રો જવાબદારી સ્વીકારે છે અને આમ દાવો દાખલ કરવા માટે મર્યાદાના સમયગાળાને લંબાવવાની અસર ધરાવે છે-તેથી, દાવો મર્યાદા-દાવો હુકમ દ્વારા પ્રતિબંધિત નથી. પ્રતિવાદીઓ પાસેથી રકમની વસૂલાત માટે.

આસામ સરકારના ખરીદ એજન્ટ પ્રતિવાદીઓ-ફેડરેશન દ્વારા અપીલકર્તા-ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયાને તેમના દ્વારા ખરીદવામાં આવેલ ડાંગરનો કબજો લેવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી, જેના માટે ભારત સરકાર દ્વારા કિંમત નક્કી કરવાની રહેશે.અપીલકર્તા ડાંગરની ખરીદી કિંમતના ૯૦ ટકા હપતામાં પ્રતિવાદી-ફેડરેશનને ચૂકવવા સંમત થયા હતા અને ભારત સરકાર દ્વારા ડાંગરની કિંમતમાં ઘટાડો કર્યા પછી બાકીની રકમ ચૂકવવા સંમત થયા હતા.કિંમત નક્કી કરવા પર, એવું જાણવા મળ્યું હતું કે અપીલકર્તા-કોર્પોરેશન દ્વારા પ્રતિવાદી-ફેડરેશનને ચૂકવવામાં આવેલી ચોક્કસ રકમ કિંમત કરતાં વધારે હતી.અપીલકર્તાએ પ્રતિવાદી-ફેડરેશન સાથે પત્રવ્યવહાર કરીને વધારાની રકમનો દાવો કર્યો હતો અને કાનૂની નોટિસ આપ્યા પછી વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો.

દાવાને નકારી કાઢતાં ટ્રાયલ કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો કે અપીલકર્તા પ્રતિવાદીઓ પાસેથી પ્રશ્નમાં રહેલી રકમની વસૂલાત માટે હકદાર છે, પરંતુ દાવો નક્કી કરી શકાતો નથી કારણ કે દાવો મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત હતો.હાઈકોર્ટે અરજી ફગાવી દીધી હતી.આથી, હાલની અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા, કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો કે;

૧.૧.પ્રતિવાદી-ફેડરેશન દ્વારા લખાયેલા બંને પત્રોમાં, તેણે ખાતાઓના સમાધાનને લગતા કેટલાક વિવાદોને ધ્યાનમાં રાખીને અપીલકર્તાને રકમ ચૂકવવાની તેની જવાબદારી પર વિવાદ કર્યો છે. હકીકત એ છે કે બંને પત્રો અપીલકર્તા-કોર્પોરેશન પાસેથી ફેડરેશન દ્વારા ચોક્કસ રકમની રસીદ સ્વીકારે છે. તે સાચું છે કે પત્રો પીડબ્લ્યુ ૧ ની હાજરીમાં લખાયા ન હતા, જેમણે દસ્તાવેજોના અમલના પુરાવા તરીકે ગણાતી કોઈ પણ હકીકતોને પણ રજૂ કરી નથી. હકીકત એ છે કે આ બંને પત્રો અપીલકર્તા-નિગમના સત્તાવાર રેકૉર્ડનો ભાગ છે અને તેમાં દાખલ કરવામાં આવેલા લાંબા પત્રવ્યવહારની સાંકળમાં મળેલા ટુકડાઓ અથવા કડીઓ તરીકે મૂકવામાં આવે છે. પક્ષો વચ્ચે.

[૬૩૮-એચ; ૬૩૯-એ-ડી]

૧.૨.પ્રતિવાદીઓ દ્વારા પુરાવા તરીકે રજૂ કરવામાં આવેલા પત્રો, જે યોગ્ય કસ્ટડીમાંથી આવતા હોય અને અપીલકર્તા-કોર્પોરેશનના સત્તાવાર રેકૉર્ડનો ભાગ હોય અને પત્રવ્યવહારની સાંકળનો ભાગ હોય, તે પીડબ્લ્યુ ૧ દ્વારા વધુ સાબિત થયા હોવાનું કહી શકાય, જેથી જ્યારે ફેડરેશન તરફથી પત્રો પ્રાપ્ત થયા હોવાની અસર અંગેના તેમના જુલાનીને પ્રતિવાદીઓ-ફેડરેશન દ્વારા નિવેદનના તે ભાગ પર કોઈ કોસ-એક્ઝામિનેશન નિર્દેશિત કરીને અથવા ઉપરોક્ત લેટર્સના સંદર્ભમાં પ્રતિવાદીના કેસને સૂચવતા તેનાથી વિપરીત કોઈ સૂચન કરીને વિવાદિત કરવામાં આવ્યા ન હતા. સાબિત થાય છે અને તેમની સામગ્રી પુરાવા તરીકે વાંચી શકાય છે.

[૬૪૦-સી, ડી, ઈ]

પી. સી. પુરુષોત્તમા રેડ્ડીયાર વિ. એસ. પેરુમલ, [૧૯૭૨) ૧ એસ.સી.સી. ૯, પર આધાર રાખ્યો હતો.

૨.૧. તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૧૮ ના અર્થમાં જવાબદારીની સ્વીકૃતિ માટે, તે સ્પષ્ટ રીતે અથવા તો સૂચિતાર્થ દ્વારા ચૂકવણી કરવાના વચન સાથે હોવું જરૂરી નથી.

[૬૪૦-એફ-જી]

૨. સ્વીકૃતિની અરજી માટે પાચો પૂરું પાડતું નિવેદન વર્તમાન અસ્તિત્વ ધરાવતી જવાબદારી સાથે સંબંધિત હોવું જોઈએ, જો કે ઉક્ત જવાબદારીની ચોક્કસ પ્રકૃતિ અથવા ચોક્કસ પાત્ર શબ્દોમાં સૂચવવામાં આવી શકશે નહીં. સ્વીકૃતિમાં વપરાતા શબ્દો દેવાદાર અને લેણદાર જેવા પક્ષો વચ્ચેના ન્યાયિક સંબંધના અસ્તિત્વને સૂચવતા હોવા જોઈએ.આવા ન્યાયિક સંબંધનો પ્રયાસ કરવાનો ઈરાદો સ્પષ્ટ હોવો જોઈએ.જો કે, આવા હેતુને પ્રવેશની પ્રકૃતિ પરથી સૂચિતાર્થ દ્વારા અનુમાન કરી શકાય છે અને તેને શબ્દોમાં વ્યક્ત કરવાની જરૂર નથી.

[૬૪૧-એ-બી]

શાપૂર ફીડમ મઝદા વિ. દુર્ગા પ્રસાદ ચમારિયા અને અન્યો, એ.આઈ.આર., (૧૯૬૧) એસ.સી. ૧૨૩૬ અને મિસ લક્ષ્મીરતન કોટન મિલ્સ કંપની લિમિટેડ વગેરે. વિ. એલ્યુમિનિયમ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ, એફ૧૯૬૯૧૧ એસ. સી. આર. ૯૫૧, પર આધાર રાખ્યો હતો.

૨.૩.પ્રાપ્ત થઈ હોવાનું સ્વીકારવામાં આવેલી રકમની ચૂકવણી કરવાની જવાબદારીને નકારી કાઢવી એ જ્યાં સુધી લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૧૮ નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી સ્વીકૃતિની હકીકતને હળવી કરતું નથી.આ બંને પત્રો દાવો દાખલ કરવા માટે નિર્ધારિત મર્યાદાના સમયગાળાને લંબાવવાની અસર ધરાવે છે અને બે પત્રોમાંથી પછીની તારીખથી ગણતરી કરવામાં આવે છે, દાવો દાખલ

કરવામાં આવ્યો હતો તે મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર હતો.આથી, ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત કે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવાને મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યો હતો, તેને સમર્થન આપી શકાય નહીં.

[૬૪૧-એફ-જી-એચ]

૩. ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તાને વધુ ચૂકવણી કરેલી રકમની વસૂલાત સિવાય અન્ય કોઈ દાવા માટે હકદાર ન હોવાનું શોધી કાઢ્યું છે.વ્યાજ માટેનો દાવો પણ ટકાવી રાખવા માટે જવાબદાર ન હોવાનું જણાયું હતું.આ અદાલત અભિપ્રાય લેવા માટે ઈચ્છુક નથી

ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલી અરજીથી અલગ, ખાસ કરીને જ્યારે ઉચ્ચ અદાલતમાં મર્યાદા સિવાયની કોઈ અરજીનો પીછો કરવામાં આવ્યો ન હતો અને તેને દબાવવામાં આવી ન હતી.ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટના ચુકાદાઓ અને હુકમોને રદ કરવામાં આવે છે, અને અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવાને સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ સામે રકમની વસૂલાત માટે જાહેર કરવામાં આવે છે.

[૬૪૨-એ, બી, સી]

દીવાની અપીલી હુકુમત: સિવિલ અપીલ નં. ૨૨૫૯/૧૯૯૯

આસામ સ્થિત ગુવાહાટી હાઈકોર્ટના એફ. એ. નં. ૪૪/૧૯૯૬ માં તારીખ ૦૩.૧૨.૧૯૯૮ રોજના ચુકાદા અને આદેશ પર.

અપીલકર્તા વતી વાય. પ્રભાકર રાવ અને જે. પી. મિશ્રા.

પ્રતિવાદીઓ માટે તેમની સાથે મેસર્સ કોર્પોરેટ લો ગ્રૂપ માટે પી. કે. ગોસ્વામી, રાજીવ મહેતા, બી. અગ્રવાલ, સંજય વી. એસ. ચૌધરી, વી. કે. સિદ્ધાર્થન અને નીરજ કુમાર.

કોર્ટનો ચુકાદો મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ આર. સી. લાહોટીએ આપ્યો હતો.

અહીં અપીલકર્તા ભારતીય ખાદ્ય નિગમે ચાર પ્રતિવાદીઓ (હકીકતમાં પ્રતિવાદીઓના બે સમૂહ) સામે ૭૯,૮૨,૧૦૫.૪૪ પૈસા રૂપિયા વસૂલવા માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો, જેમ કે (i) તેના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર દ્વારા આસામ કો-ઓપરેટિવ માર્કેટિંગ એન્ડ કન્ઝ્યુમર ફેડરેશન લિમિટેડ; (ii) ફેડરેશનના જનરલ મેનેજર (પ્રથમ સમૂહનો સમાવેશ); (iii) તેના મુખ્ય સચિવ દ્વારા આસામ રાજ્ય; અને (iv) પુરવઠા વિભાગમાં આસામ સરકારના સચિવ (બીજા સમૂહનો સમાવેશ) ને અનુક્રમે પ્રતિવાદી નં. ૧,૨,૩ અને ૪ તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા.ત્યારબાદ, પ્રતિવાદી નં. ૧ અને ૨ ને 'ફેડરેશન' તરીકે ઓળખવામાં આવશે અને પ્રતિવાદી નં. ૩ અને ૪ ને સુવિધા માટે 'રાજ્ય' તરીકે ઓળખવામાં આવશે.

વાદીના જણાવ્યા અનુસાર, રાજ્યએ તેના ખરીદી એજન્ટ, ફેડરેશન દ્વારા ભારત સરકાર દ્વારા વાદીને વિનંતી કરી હતી કે તે ૨૦,૦૦૦ મેટ્રિક ટનથી વધુ ખરીપ મોસમના ડાંગરની ખરીદી ભારત સરકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલી વિશિષ્ટતા અને કિંમત અનુસાર લે.ફરિયાદી દ્વારા વિનંતી સ્વીકારવામાં આવી હતી.તે પણ સંમત થયું હતું કે વાદીએ ૯૦ ટકા રકમ નવ હપ્તામાં અગાઉથી ચૂકવવી પડશે, આ શરત પર કે બાકીનો ૧૦ ટકા ભારત સરકાર દ્વારા કિંમત

નક્કી કર્યા પછી ચૂકવવામાં આવશે. ૧.૮૦ કરોડની રકમ એડવાન્સ તરીકે ચૂકવવાની હતી.જો કે, ભૂલથી વાદીએ ૧૬/૨/૭૬ થી ૨૭/૨/૭૬ ના સમયગાળા દરમિયાન ફેડરેશનને એડવાન્સ તરીકે ૨ કરોડ રૂપિયાની રકમ ચૂકવી હતી.૨૦/૮/૧૯૭૬ પર યોજાયેલી એક બેઠકમાં, જેમાં પક્ષો અને ભારત સરકારના પ્રતિનિધિઓ હાજર હતા, ડાંગરની કિંમત નક્કી કરવામાં આવી હતી અને તે નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે ફેડરેશન દ્વારા વાદીને પૂરા પાડવામાં આવેલા ડાંગરની કિંમત રૂપિયા ૧,૬૦,૬૩,૧૮૦ હતી, જ્યારે વાદીએ ફેડરેશનને અગાઉથી ૨ કરોડ રૂપિયા આપ્યા હતા અને આમ ફરિયાદી દ્વારા ફેડરેશનને વધુ રકમ ચૂકવવામાં આવી હતી.

અહીં જ, એ ઉલ્લેખ કરી શકાય છે કે વાદીએ ગુણવત્તામાં ઘટાડાને કારણે ફેડરેશન પાસેથી રૂ. ૭,૦૩,૫૪૧ ની રકમનો દાવો પણ કર્યો હતો.જો કે, અમે તે દાવા સાથે વ્યવહાર કરવાનો પ્રસ્તાવ નથી કરતા કારણ કે તેને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા જ નકારવામાં આવ્યો છે અને અમને અલગ દ્રષ્ટિકોણ લેવાનું કોઈ કારણ મળતું નથી.

ફેડરેશન વિરુદ્ધ વાદીના દાવા અંગે પક્ષો વચ્ચે પત્રવ્યવહાર થયો.અનેક પત્રોની આપ-લે થઈ હતી.અંતે, વાદીએ કાનૂની નોટિસ આપી અને ૧૩/૦૫/૧૯૮૦ પર વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કર્યો.

પ્રતિવાદીઓએ દાવાનો પ્રતિકાર કર્યો હતો . જેમાં લેખિત જવાબમાં મુખ્ય બચાવ એ હતો કે દાવાને સમય મર્યાદાનો બાધ નડતો હતો કારણ કે કાર્યવાહીનું કારણ, જો કોઈ હોય તો, ૨૦/૦૮/૧૯૭૬ પર વાદી સમક્ષ ઊભું

થયું હતું અને દાવો તે તારીખથી ત્રણ વર્ષ પછી દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે મર્યાદાના સમયગાળાની બહાર હતો.પ્રતિવાદીઓએ લેખિત નિવેદનમાં સેટ-ઓફની વિનંતી કરવાની અને વળતો દાવો કરવાની ઇચ્છા પણ વ્યક્ત કરી હતી પરંતુ તે કરવામાં આવ્યું ન હતું.તમામ મુદ્દાઓનો પ્રયાસ કર્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટ ચુકાદો આપ્યો હતો કે વાદી ફક્ત ફેડરેશન પાસેથી રૂ. ૩૯,૩૬,૮૧૦ ની વસૂલાત માટે હકદાર છે, પરંતુ તે દાવો પણ નક્કી કરી શકાતો નથી કારણ કે દાવો નિર્ધારિત સમયમર્યાદાની બહાર દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.પરિણામે, દાવો રદ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

વાદીએ હાઈકોર્ટમાં અપીલ કરી હતી.હાઈકોર્ટમાં એકમાત્ર મુદ્દો હતો જે મર્યાદિત હતો.ઉચ્ચ અદાલતને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણથી અલગ દ્રષ્ટિકોણ લેવાનું કોઈ કારણ મળ્યું ન હતું અને તે મુજબ, અપીલને રદ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.આ વાદી દ્વારા પસંદ કરાયેલી વિશેષ રજા દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલ છે.

મર્યાદા અંગેનો મુદ્દો અનુક્રમે ૨૯/૦૩/૧૯૭૭ અને ૩૦/૦૭/૧૯૭૭ ના બે અક્ષરોની આસપાસ કેન્દ્રિત છે, જે આંક ૮ અને ૯ (જોડાણ P૪ અને P૫) તરીકે ચિહ્નિત થયેલ છે.વાદીના જણાવ્યા અનુસાર ફેડરેશન દ્વારા લખાયેલા આ બે પત્રો લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ની કલમ ૧૮ના અર્થમાં જવાબદારીની સ્વીકૃતિ સમાન છે અને તે મર્યાદાનો સમયગાળો લંબાવવાની અસર ધરાવે છે.ટ્રાયલ કોર્ટ શોધી કાઢ્યું છે કે પત્રો સાબિત થયા નથી અને તે

જવાબદારીની સ્વીકૃતિ સમાન પણ નથી જે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૧૮ ની લાગુતાને આકર્ષિત કરી શકે છે.

પ્રથમ પ્રશ્ન જે વિચારણા માટે ઊભો થાય છે તે એ છે કે શું બે અક્ષરો સાબિત થયા છે. ફરિયાદપક્ષે સાક્ષી નં. ૧ મદન પાઠક તે સમયે ભારતીય ખાદ્ય નિગમમાં સહાયક વ્યવસ્થાપક હતા.તેમણે મુદ્દાના તમામ સંબંધિત તથ્યો સામે જુબાની આપી હતી અને તમામ ભૌતિક દાવાઓને સમર્થન આપ્યું હતું.તેમની જુબાની દરમિયાન, તેમણે જણાવ્યું હતું કે "આંક ૭ એ પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા જ આપવામાં આવેલ પત્ર છે. તે પત્રમાં પ્રતિવાદી નં. ૧ એ ૨ કરોડ રૂપિયા મેળવ્યા હોવાનું સ્વીકાર્યું હતું.આંક ૮ અને ૯ એ પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા આપવામાં આવેલા પત્રો છે.અમે પ્રતિવાદી નં દ્વારા નાણાંની ચુકવણી ન કરવા બદલ આ દાવો દાખલ કર્યો છે

૧." વાદી દ્વારા કરવામાં આવેલા નિવેદનના આ ભાગ પર કોઈ કોસ- એક્ઝામિનેશન નિર્દેશિત નથી.એવું કોઈ સૂચન આપવામાં આવ્યું નથી કે આવા પત્રો ફેડરેશન દ્વારા અથવા તેના વતી વાદીને મોકલવામાં આવ્યા ન હતા.

બંને અક્ષરો ૮ અને ૯ ફેડરેશનના લેટર પેડ પર લખાયેલા છે.૨૯મી માર્ચ, ૧૯૭૭નો પત્ર વાદીના ડી. ઓ. નં. ઇ-૧ (૭)/૭૫-૭૬/પ્રોક./૨૯૨ના જવાબમાં લખવામાં આવ્યો છે. તારીખ ૧૪/૦૩/૧૯૭૭.૩૦મી જુલાઈ, ૧૯૭૭નો પત્ર (આંક -૯) વાદીના ડી. ઓ. ના જવાબમાં લખવામાં આવ્યું છે. ઇ. સી. એમ./એફ. સી. આઈ./પી/૭૬ તારીખ <આઈ. ડી. ૧>.બંને પત્રોમાં, સંઘે ખાતાના સમાધાનને લગતા કેટલાક વિવાદોને ધ્યાનમાં રાખીને રકમ

ચૂકવવાની તેની જવાબદારી પર વિવાદ કર્યો છે.હકીકત એ છે કે બંને પત્રો સ્વીકારે છે કે ફેડરેશનને વાદી પાસેથી ૨ કરોડ રૂપિયાની રકમ મળી છે. આંક-૮ તરીકે ચિહ્નિત થયેલ ૨૯/૦૩/૧૯૭૭ તારીખનો પત્ર જણાવે છે કે "અમે પહેલેથી જ રૂ. ૧,૭૭,૬૪,૯૨૩.૮૯ ની રકમ આવરી લીધી છે અને માત્ર રૂ. ૨૨,૩૫,૦૭૫.૧૧ બાકી છે". આ જ પત્રના ઉત્તરાર્ધમાં ફેડરેશન દ્વારા ૪૮,૭૩ રૂપિયા, ૯૮૪.૭૪ નો દાવો કરવામાં આવ્યો છે. રૂ.૨૨, ૩૫, ૦૭૬.૧૧ ની બાકી રકમ માટે વાદીના દાવાની વિરુદ્ધમાં.અને પછી "૨ કરોડ રૂપિયાની થાપણ સામે નુકસાનની બાકી રકમ" જણાવે છે.

આ જ નિવેદનની વિરુદ્ધમાં ૩૦/૦૭/૧૯૭૭ તારીખના પત્રમાં પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું છે. પત્રમાં બે જગ્યાએ જણાવવામાં આવ્યું છે કે "અમે પહેલેથી જ રૂ. ૧,૭૭,૬૪,૯૨૩.૮૯ ની રકમ આવરી લીધી છે, જેમાં માત્ર રૂ. ૨૨,૩૫,૦૭૬.૧૧" અને "રૂ. ૨ કરોડની થાપણ સામે નુકસાનની બાકી રકમ (રૂ. ૨૨,૩૫,૦૭૬.૧૧)" બાકી છે.એ વાત સાચી છે કે ૮ અને ૯ અક્ષરો પી. ડબલ્યુ. ૧ ની હાજરીમાં લખાયા ન હતા.તેમણે દસ્તાવેજોના અમલીકરણના પુરાવા તરીકે ગણાતા કોઈ તથ્યો સામે પણ જુબાની આપી નથી.હકીકત એ છે કે આ બંને પત્રો વાદીના સત્તાવાર રેકૉર્ડનો ભાગ છે અને પક્ષકારો વચ્ચે દાખલ થયેલા લાંબા પત્રવ્યવહારની સાંકળમાં મળેલા ટુકડાઓ અથવા કડીઓ તરીકે મૂકવામાં આવે છે.પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૫ અનુસાર-કોઈ પણ જાહેર અથવા અન્ય સત્તાવાર રેકૉર્ડમાં જાહેર સેવક દ્વારા તેની સત્તાવાર ફરજ નિભાવતી વખતે રજૂ કરવામાં આવેલી હકીકત અથવા

સંબંધિત હકીકત દર્શાવવી એ પોતે જ એક સુસંગત હકીકત છે.પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૯ એ કોઈપણ નિવેદનનો સંદર્ભ આપે છે કે જેના પુરાવા પત્રો અથવા પેપરની જોડાયેલી શ્રેણીના ભાગ રૂપે આપવામાં આવે છે. પી. સી. પુરુષોત્તમા રેડ્ડીયર વિરુદ્ધ એસ. પેરુમલ, [૧૯૭૨] ૧ એસ.સી.સી. ૯ માં, સત્તાવાર રેકૉર્ડમાં સમાવિષ્ટ ચોક્કસ પત્રવ્યવહારની સ્વીકાર્યતા અને સુસંગતતા અંગે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો.અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે "વિદ્વાન મહાધિવક્તાએ કલેક્ટર અને તાલુકા કચેરીઓમાં રાખવામાં આવેલા પત્રવ્યવહારની નકલો પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા ન હોવાના આધારે છેલ્લા ત્રણને બાકાત રાખવાનું સમર્થન કર્યું ન હતું, પરંતુ દલીલ કરી હતી કે તેઓ ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૫ હેઠળ સ્વીકાર્ય નથી. તેમ છતાં અમારું માનવું છે કે સંદર્ભ અને રેકૉર્ડ માટે રાખવામાં આવેલા સત્તાવાર પત્રવ્યવહારના રજિસ્ટરમાં કરવામાં આવેલા વાસ્તવિક પત્રોની નકલો કલમ ૩૫ હેઠળ જાહેર અધિકારીઓ દ્વારા તેમની સત્તાવાર ફરજ દરમિયાન કરવામાં આવેલા કાર્યો અને તેમને આપવામાં આવેલા નિવેદનોના અહેવાલો અને રેકૉર્ડ તરીકે સ્વીકાર્ય છે અને તે તેમના શબ્દોમાં છે. એપ. ૨૦૯ પી.૨૩૮, જ્યાં સુધી તેઓ ભૌતિક તથ્યોની માહિતી પૂરી પાડે છે અને જ્યાં સુધી તેઓ તેમના પર સ્થાપિત સરકારની કાર્યવાહીના સંબંધમાં પક્ષકારોના વર્તન અને કાર્યો સાથે સુસંગત છે ત્યાં સુધી તેઓ ખૂબ જ વિચારણા માટે હકદાર છે.

તે કેસમાં મદ્રાસ હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણ સાથે અમે સંમત છીએ.

કોર્ટે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે એકવાર કોઈ પક્ષ તરફથી કોઈ વાંધા વિના દસ્તાવેજને આંક તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવે તો તે પક્ષ દસ્તાવેજની સ્વીકાર્યતા સામે વાંધો ઉઠાવી શકતો નથી અને એકવાર દસ્તાવેજ યોગ્ય રીતે સ્વીકારવામાં આવે તો તે દસ્તાવેજની સામગ્રીને પણ પુરાવામાં દાખલ કરવામાં આવે છે, જોકે તે સામગ્રી નિર્ણાયક પુરાવા ન પણ હોઈ શકે.

પ્રતિવાદીઓ દ્વારા પુરાવા તરીકે રજૂ કરવામાં આવેલા દસ્તાવેજો, જે યોગ્ય કસ્ટડીમાંથી આવે છે અને અપીલકર્તા-નિગમના સત્તાવાર રેકૉર્ડનો ભાગ બને છે અને પત્રવ્યવહારની સાંકળનો ભાગ છે, તે પી. ડબલ્યુ. ૧ દ્વારા વધુ સાબિત થઈ હોવાનું કહી શકાય, જેથી જ્યારે સંઘ તરફથી બે પત્રો પ્રાપ્ત થયા હોવાની તેમની જુબાની પ્રતિવાદી-સંઘ દ્વારા વિવાદિત ન હતી ત્યારે નિવેદનના તે ભાગ પર કોઈ કોસ-એક્ઝામિનેશન નિર્દેશિત કરીને અથવા ઉપરોક્ત બે લેટર્સના સંદર્ભમાં પ્રતિવાદીના કેસને સૂચવતા તેનાથી વિપરીત કોઈ સૂચન કરીને અમારા મતે, દસ્તાવેજો હતા સાબિત થાય છે અને તેમની સામગ્રીને પુરાવા તરીકે વાંચી શકાય છે.કહેવાની જરૂર નથી કે, આ કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા દ્વારા પ્રતિવાદીઓ તરફથી પત્રોનું કોઈ ખંડન કરવામાં આવ્યું નથી.

એકવાર એવું માનવામાં આવે છે કે બે અક્ષરો સાબિત થયા પછી આગામી પ્રશ્ન જે ઊભો થાય છે તે મર્યાદા પર તેમની અસર છે.

લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૧૮ અનુસાર, વિરોધી પક્ષ દ્વારા દાવો કરવામાં આવેલા કોઈપણ અધિકારના સંદર્ભમાં લેખિતમાં કરવામાં આવેલી જવાબદારીની સ્વીકૃતિ અને જેની સામે આવા અધિકારનો દાવો કરવામાં આવે છે તે પક્ષ દ્વારા

હસ્તાક્ષર કરવામાં આવે છે, આવા અધિકારના સંદર્ભમાં દાવો માટે નિર્ધારિત સમયગાળાની સમાપ્તિ પહેલાં કરવામાં આવે છે.તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૧૮ ના અર્થમાં જવાબદારીની સ્વીકૃતિ માટે, તે સ્પષ્ટ રીતે અથવા તો સૂચિતાર્થ દ્વારા ચૂકવણી કરવાના વચન સાથે હોવું જરૂરી નથી.

સ્વીકૃતિની અરજી માટે પાચો પૂરું પાડતું નિવેદન વર્તમાન અસ્તિત્વ ધરાવતી જવાબદારી સાથે સંબંધિત હોવું જોઈએ, જો કે ઉક્ત જવાબદારીની ચોક્કસ પ્રકૃતિ અથવા ચોક્કસ પાત્ર શબ્દોમા સૂચવવામાં આવી શકશે નહીં.સ્વીકૃતિમાં વપરાતા શબ્દો દેવાદાર અને લેણદાર જેવા પક્ષો વચ્ચેના ન્યાયિક સંબંધના અસ્તિત્વને સૂચવતા હોવા જોઈએ.આવા ન્યાયિક સંબંધનો પ્રયાસ કરવાનો ઈરાદો સ્પષ્ટ હોવો જોઈએ.જો કે, આવા હેતુને પ્રવેશની પ્રકૃતિ પરથી સૂચિતાર્થ દ્વારા અનુમાન કરી શકાય છે અને તેને શબ્દોમાં વ્યક્ત કરવાની જરૂર નથી.જવાબદારીની સ્વીકૃતિ ધરાવતું સ્પષ્ટ નિવેદન દેવાદાર અને લેણદારના ન્યાયિક સંબંધને સ્વીકારવાનો ઈરાદો સૂચવી શકે છે.જો કે નિવેદનના બદલામાં અથવા તેનાથી અલગ થવાના મૌખિક પુરાવા પર આધાર રાખવાની માંગ કરવામાં આવી છે કારણ કે સ્વીકૃતિ બાકાત છે પરંતુ આસપાસના સંજોગોને હંમેશા ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે.અદાલતો સામાન્ય રીતે આવા નિવેદનોના ઉદાર નિર્માણની તરફેણમાં વલણ ધરાવે છે, જો કે જ્યાં કોઈ સ્વીકાર ન હોય ત્યાં સ્વીકૃતિનું અનુમાન કરવામાં આવશે નહીં જેથી તર્કની સંકળાયેલી અથવા દૂરની પ્રક્રિયા દ્વારા નિવેદનના નિર્માતા પર જવાબદારી નક્કી કરી શકાય.(જુઓ:શાપૂર

ફીડમ મઝદા વિ. દુર્ગા પ્રસાદ ચમારિયા અને અન્યો એ.આઈ.આર. ૧૯૬૧ એસ.સી. ૧૨૩૬ અને "મેસર્સ લક્ષ્મીરતન કોટન મિલ્સ કંપની લિમિટેડ વગેરે. વિ. એલ્યુમિનિયમ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ ૧૯૬૯ (૧) એસ.સી.આર. ૯૫૧). જ્યાં સુધી નિવેદન સ્વીકાર કરવા સમાન છે, ન્યાયિક સંબંધ અને જવાબદારીના અસ્તિત્વને સ્વીકારે છે, ત્યાં સુધી તે વાંધો નથી કે પ્રવેશ સાથે એવો દાવો કરવામાં આવે છે કે પ્રવેશ કરનારી વ્યક્તિ પાસેથી કંઈપણ બાકી નહીં મળે અથવા જે વ્યક્તિને નિવેદન આપવામાં આવ્યું છે તે વ્યક્તિ દ્વારા સ્વીકૃતિ આપનાર વ્યક્તિને કંઈક લેવાથી બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર મળી શકે છે.

૨૯/૦૩/૧૯૭૭ અને ૩૦/૦૭/૧૯૭૭ (આંક ૮ અને ૯) ના બે પત્રો સ્પષ્ટપણે સ્વીકારે છે કે ફેડરેશનને ભારતીય ખાદ્ય નિગમ પાસેથી ₹૨ કરોડની રકમ મળી છે, પછી ભલે તે અગાઉથી હોય કે જમા દ્વારા.આ પત્રો એ પણ સૂચવે છે કે બે કરોડની રકમ ડાંગરની ખરીદી સામે એડવાન્સ અથવા ડિપોઝિટ તરીકે હતી.આ ખરીદનાર અને વેચનારના ન્યાયિક સંબંધની સ્વીકૃતિ છે જે મુખ્ય વ્યવહારની નિષ્ફળતા પર લેણદાર અને દેવાદારના સંબંધમાં પરિવર્તિત થઈ ગયો હતો. જો કે, સ્વીકૃત જવાબદારીને એ રજૂ કરીને નકારી કાઢવાની માંગ કરવામાં આવે છે કે લેવામાં આવતા ખાતા પર વાદી દ્વારા ફેડરેશનને બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર કંઈપણ મળશે નહીં.પ્રાપ્ત થઈ હોવાનું સ્વીકારવામાં આવેલી રકમની ચૂકવણી કરવાની જવાબદારીને રદિયો આપવાથી જ્યાં સુધી લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૧૮ની વાત છે ત્યાં સુધી સ્વીકૃતિની હકીકત હળવી થતી નથી.આ બંને

પત્રો દાવો દાખલ કરવા માટે નિર્ધારિત મર્યાદાના સમયગાળાને લંબાવવાની અસર ધરાવે છે અને તેની ગણતરી બે અક્ષરોની તારીખથી કરવામાં આવે છે, એટલે કે ૩૦/૦૫/૧૯૮૦ પર દાખલ કરાયેલ દાવો મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર હતો.

ઉપરોક્ત કારણોસર, અમે ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણને સ્વીકારી શકતા નથી કે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવાને મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યો હતો.

ટ્રાયલ કોર્ટ, પહેલેથી જ સૂચવ્યા મુજબ, વાદીને રૂ. ૩૯,૩૬,૮૧૦-ની વસૂલાત સિવાય અન્ય કોઈ દાવા માટે હકદાર ન હોવાનું જાણવા મળ્યું છે. વ્યાજ માટેનો દાવો પણ ટકાવી રાખવા માટે જવાબદાર ન હોવાનું જણાયું હતું. અમે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણથી અલગ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવા માંગતા નથી, જ્યારે આપણે જોઈએ છીએ કે ઉચ્ચ અદાલતમાં મર્યાદા સિવાયની કોઈ અરજીનો પીછો કરવામાં આવ્યો ન હતો અને દબાણ કરવામાં આવ્યું ન હતું. અપીલની મંજૂરી છે. ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટના ચુકાદાઓ અને હુકમોને રદ કરવામાં આવે છે. તેના બદલે વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવાને સામાવાળા સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ સામે રૂ. ૩૯,૩૬,૮૧૦ ની વસૂલાત માટે આદેશ આપવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે-જેમાં સમગ્ર રકમના પ્રમાણમાં ખર્ચ થાય છે. વાદી દાવાની તારીખથી વસૂલાત સુધી વાર્ષિક ૬ ટકાના દરે ગણતરી કરેલું વ્યાજ મેળવવા માટે પણ હકદાર રહેશે.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.